

ADAM KOPIŃSKI

adam.kopinski@ue.wroc.pl

Analiza rentowności wybranych banków komercyjnych w Polsce

Profitability Analysis of the Selected Commercial Banks in Poland

Słowa kluczowe: rentowność banku; wskaźniki rentowności; rentowność przychodów (ROS); rentowność aktywów (ROA); rentowność kapitałów własnych (ROE)

Keywords: bank profitability; profitability ratios; return on sales (ROS); return on assets (ROA); return on equity (ROE)

Kod JEL: G21

Wstęp

Jedną z najważniejszych kategorii finansowych gospodarki rynkowej jest rentowność, będąca głównym czynnikiem motywującym ludzi do podejmowania działalności gospodarczej. Rentowność banków natomiast, jako podmiotów zasilających finansowo gospodarkę, warunkuje funkcjonowanie i rozwój pojedynczych podmiotów gospodarczych, a w skali makroekonomicznej jest motorem rozwoju poszczególnych sektorów i całej gospodarki. Z punktu widzenia banków można wyróżnić pięć podstawowych funkcji rentowności. Jest ona:

- podstawowym celem działalności banku,
- syntetycznym miernikiem efektywności ekonomicznej banku,
- podstawowym źródłem finansowania rozwoju banku,
- podstawą systemu motywacji kadry zarządzającej,
- źródłem dochodów finansów publicznych.

Celem artykułu jest niezwykle ważna dla sektora bankowego i wchodzących w jego skład banków analiza rentowności przeprowadzona na bazie danych pochodzących ze sprawozdań finansowych przy pomocy klasycznych wskaźników rentowności.

1. Pojęcie i istota rentowności

Prowadzenie działalności bankowej wymaga zaangażowania specyficznych dla tej jednostki zasobów, natomiast wyrażone wartościowo ich zużycie stanowi dla banku koszt działalności. Bank w wyniku prowadzonej działalności osiąga określone efekty w postaci świadczonych usług oraz sprzedaży produktów bankowych, których wyrazem są osiągnięte przychody. Racjonalne prowadzenie działalności bankowej wymaga uzyskania odpowiedniej relacji między osiąganymi przychodami a ponoszonymi kosztami, którą jest wynik finansowy w postaci relacji wartościowej opisującej różnicę między przychodami a kosztami. Jest to podstawowy miernik efektywności działalności bankowej; w praktyce przyjęło się mówić o rentowności banku w pozytywnym tego słowa znaczeniu, czyli wtedy, gdy jest dodatni wynik finansowy, a więc zysk. W tym znaczeniu rentowność utożsamia się z zyskownością, natomiast celem banku jest maksymalizacja zysku. Utrzymanie zysku na odpowiednio wysokim poziomie pozwala bankowi na bezpieczne funkcjonowanie, rozwój, utrzymanie wiarygodności oraz poprawę sytuacji materialnej zarówno pracowników, jak i właścicieli banku. Wysoka rentowność banku wskazuje nie tylko na przedsiębiorczość i skuteczność działania kierownictwa banku, ale także na umacnianie jego pozycji na rynku usług finansowych. Jednakże wielkość osiągniętego przez bank wyniku finansowego obrazuje jedynie w liczbach bezwzględnych rezultaty działalności, co pozwala dokonać wstępnej oceny efektywności gospodarowania. Z kolei rentowność jest stanem finansowym banku, wyrażonym wynikiem finansowym będącym rezultatem działalności bankowej. Wyróżnia się dwa stany rentowności: zyskowność, czyli osiągnięcie przez bank dodatniego wyniku finansowego, lub deficytowość, czyli ponoszenie straty na działalności bankowej, wyrażające się ujemnym wynikiem finansowym [por. Kopiński, 2008].

Ponieważ sama kwota zysku nie charakteryzuje precyzyjnie skali tej efektywności, dlatego w literaturze jest wyrażany pogląd, że rentowność stanowi miarę względną, w której wynik finansowy dzieli się przez bazę odniesienia, doprowadzając ten miernik do porównywalności. Zasadniczo jako bazę odniesienia, czyli mianownik, przyjmuje się nakład lub kapitał, a jako licznik – wynik finansowy. Wówczas rentowność, wyrażająca efektywność zaangażowanego kapitału albo efektywność poniesionych nakładów, oznacza, ile groszy wyniku finansowego generuje jedna złotówka zaangażowanego kapitału lub jedna złotówka poniesionych nakładów. Z reguły jednak rentowność jest określana nie jako wielkość relatywna, lecz jako fakt osiągania przychodów z działalności bankowej, przewyższających koszty jej prowadzenia, natomiast wskaźniki rentowności są wykorzystywane do pomiaru intensywności, czyli poziomu tego zjawiska.

2. Rodzaje wskaźników rentowności

Wskaźniki rentowności banku należą do najważniejszych grup wskaźników finansowych, jakie wykorzystuje się do oceny kondycji banku, a przy tym w każdej z nich znajduje się wiele wskaźników szczegółowych, które pozostają we wzajemnych zależnościach. W literaturze i praktyce gospodarczej występuje wiele różnorodnych miar (wskaźników) rentowności banku, ponieważ zarówno w liczniku, jak i w mianowniku ogólnej formuły mogą występować różne wielkości.

Ogólna postać wskaźników rentowności jest następująca [zob. Gabrusewicz, 2002; Kopiński, 2007]:

$$\frac{\text{efekt}}{\text{nakład}} \text{ lub } \frac{\text{efekt}}{\text{kapitał}}$$

Gdy korzysta się z obligatoryjnego rachunku zysków i strat, efektem może być wynik finansowy jako następująca kategoria finansowa [zob. Kreczmańska-Gigol, 2003]:

- wynik z tytułu odsetek,
- wynik z tytułu prowizji,
- przychody z akcji, udziałów i innych papierów wartościowych,
- wynik na operacjach finansowych,
- wynik z pozycji wymiany,
- wynik działalności bankowej,
- wynik działalności operacyjnej,
- wynik operacji nadzwyczajnych,
- zysk (strata) brutto,
- zysk (strata) netto.

Każda z tych pozycji odzwierciedla inny zakres rentowności banku. We wskaźnikach rentowności banku najczęściej występuje zysk brutto lub zysk netto, niekiedy wynik na działalności bankowej lub wynik na działalności operacyjnej. Ponadto oblicza się wskaźnik rentowności dotyczący dochodów netto z odsetek (wynik z tytułu odsetek), które stanowią główne źródło zysku banku, a także wskaźnik rentowności dochodów pozaodsetkowych (tj. sumy wyniku z tytułu prowizji, przychodów z akcji i udziałów, wyniku na operacjach finansowych, wyniku z pozycji wymiany i innych) [zob. Kopiński, 2005].

Występująca w mianowniku wskaźnika rentowności podstawa odniesienia wyniku finansowego może reprezentować następujące wielkości finansowe:

- aktywa banku,
- przychody banku,
- kapitały banku.

Można każdą z tych wielkości ująć całościowo lub wyodrębnić z nich pewne charakterystyczne części, w zależności od celu badania. Ponadto w mianowniku jako bazie odniesienia można uwzględnić ich przeciętne wielkości, które oblicza się

na podstawie dostępnych danych ze sprawozdania. Biorąc pod uwagę wymienione wyżej podstawy odniesienia, wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje wskaźników rentowności banku:

- wskaźnik rentowności sprzedaży (przychodów) ROS (*return on sales*) jako relacji zysku netto (wyniku finansowego netto) do sumy przychodów z tytułu odsetek, prowizji, udziałów, innych papierów wartościowych, wyniku na operacjach finansowych oraz wymiany,
- wskaźnik rentowności aktywów ROA (*return on assets*) jako relacja zysku netto (wyniku finansowego netto) do przeciętnego stanu aktywów,
- wskaźnik rentowności kapitałów ROE (*return on equity*), czyli stopa zwrotu z tytułu zainwestowanego kapitału, innymi słowy to relacja zysku (po opodatkowaniu) do przeciętnego stanu kapitału własnego włożonego w daną działalność gospodarczą [por. Porębski, 2014].

Dopełnieniem wskaźników rentowności banku są następujące wskaźniki [Gąsioriewicz, 2015]:

- wskaźnik dochodu netto z odsetek do przeciętnego stanu aktywów,
- wskaźnik dochodów pozaodsetkowych do przeciętnego stanu aktywów,
- wskaźnik kosztów ogółem do przeciętnego stanu aktywów,
- wskaźnik rentowności banku jako relacja zysku netto do kosztów działalności banku.

Nawiązując do wskaźników rentowności kapitałów, można stwierdzić, że mogą być one uzupełnione wskaźnikami rentowności jednostkowych udziałów kapitałowych w akcje spółek notowanych na giełdzie, które mogą być wykorzystywane do podejmowania decyzji inwestowania w akcje na rynku kapitałowym. Wskaźniki te, określane mianem wskaźników rynku kapitałowego, dzieli się na dwie grupy:

- wskaźniki wewnętrzne, ustalane na podstawie danych zgromadzonych wewnątrz spółki, do których należą: wskaźnik zyskowności jednej akcji, wskaźnik dywidendy jednostkowej, wskaźnik stopy wypłat dywidendy,
- wskaźniki zewnętrzne, do których należą: wskaźnik ceny rynkowej akcji, wskaźnik stopy dywidendy [por. Gabrusewicz, 2002; Nowak, 2005].

Przedstawione wcześniej trzy rodzaje wskaźników stanowią tradycyjne miary rentowności. Do oceny rentowności w obszarze controllingu bankowego, badającego nie tylko stan aktualny, ale także zmiany stanu w porównaniu z przeszłością oraz wskazującego przyszłe kierunki rozwoju i jego ograniczenia, należą dodatkowo następujące grupy wskaźników [Kulińska-Sadłocha, 2003]:

- wskaźniki uwzględniające koszt kapitału własnego, tj. wartość dodana dla akcjonariuszy i ekonomiczna wartość dodana,
- wskaźniki uwzględniające ryzyko w działalności bankowej, do których należy m.in. wskaźnik rentowności kapitału skorygowany o ryzyko (RORAC).

3. Ocena rentowności polskiego sektora bankowego w latach 2007–2015

Po znacznym spowolnieniu sektora bankowego w Polsce – wynikającym z ogólnosiwiatowego kryzysu finansowego, który uwidocznił się w danych finansowych za 2009 r. – kolejne lata tworzą korzystny obraz w zakresie rentowności polskich banków. Wynik finansowy netto okazał się w 2014 r. rekordowy w historii działania sektora bankowego i wyniósł 16 224 mln zł. Generalnie (poza symbolicznymi spadkami w 2012 r. o 0,1% i o 1,89% w 2013 r.) od 2010 r. wzrastał on pomimo istotnego wpływu czynników niestabilnych. Spadki te były spowodowane niższą rentownością oddziałów instytucji kredytowych o ponad 1/3 w 2012 r., natomiast wyniki finansowe banków komercyjnych i banków spółdzielczych rosły z roku na rok. Na poprawę wyniku finansowego sektora bankowego w latach 2010–2014 miał wpływ znaczny wzrost wyniku odsetkowego, szczególnie w 2011 r. (o 4080 mld zł; 13,2%) i 2014 r. (o 2479 mld zł; 7,1%). Poprawa wyniku finansowego netto sektora bankowego w 2014 r. nastąpiła dzięki zwiększeniu wyniku działalności bankowej (o 2232 mln zł; 4,0%), co wynikało głównie ze znacznego wzrostu wyniku odsetkowego.

Niestety, w 2015 r. nastąpiło załamanie wyniku finansowego netto sektora bankowego, który był o 4415 mln zł (tj. aż o 27,8%) niższy od tego osiągniętego w 2014 r. Jedną z przyczyn była presja na redukcję stóp procentowych NBP, obniżenie stawek opłaty interchange oraz propozycje ustaw o wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągnęli kredyt mieszkaniowy (zwłaszcza we frankach szwajcarskich). Kluczowe znaczenie dla tak znacznego spadku wyniku finansowego miało zawieszenie przez KNF w listopadzie działalności największego banku spółdzielczego (Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa w Wołominie) i ogłoszenie jego upadłości, co spowodowało konieczność wniesienia przez banki dodatkowych wpłat na rzecz BFG w związku z obowiązkiem wypłaty środków gwarantowanych zgromadzonych w tym banku.

Udział kosztów w dochodach w polskim sektorze bankowym kształtuje się na poziomie około 50%, przy czym znacznie większy udział występuje w bankowości spółdzielczej, gdzie przekracza 70%. Pozostałe wskaźniki finansowe również korzystniej przedstawiają się dla banków komercyjnych. I tak wskaźnik ROE i ROA dla banków komercyjnych jest dodatni, podczas gdy w bankach spółdzielczych oba wskaźniki są ujemne w 2015 r. Zysk na jednego zatrudnionego w 2015 r. jest ujemny w bankach spółdzielczych, a we wcześniejszych latach był zdecydowanie niższy niż w bankach komercyjnych.

Banki komercyjne są głównym podmiotem systemu finansowego (bez NBP) w Polsce, gdyż aktywa tych banków stanowiły w 2014 r. 66%, a banków spółdzielczych tylko 5% wszystkich aktywów uczestników rynku finansowego (oddziały instytucji kredytowych, banki spółdzielcze, SKOK-i, PTE, zakłady ubezpieczeń i towarzystwa funduszy inwestycyjnych). Na przestrzeni badanego okresu zauważa się ciągle rosnącą rolę sektora bankowego w Polsce, o czym świadczy 89-procentowy udział aktywów w PKB w 2015 r.

Tab. 1. Wyniki finansowe sektora bankowego

Wyszczególnienie	Sektor bankowy			Banki komercyjne			Banki spółdzielcze		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Koszty/dochody (%)	53,00	51,00	58,5	51,0	48,8	56,8	70,9	68,9	75,7
ROA (wynik netto/średnie aktywa)	1,09	1,11	0,7	1,1	1,1	0,9	0,8	0,7	-1,0
ROE (wynik netto/średnie fundusze)	10,10	9,90	6,8	10,1	10,0	7,7	7,8	7,4	-10,3
Aktywa na zatrudnionego (w mln zł)	8,00	8,60	9,2	9,2	9,9	10,7	2,8	3,1	3,3
Zysk na zatrudnionego (w tys. zł)	87,10	91,70	66,8	103,5	109,8	91,1	22,6	23,0	-33,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu KNF o sytuacji banków w 2015 r.

Generalnie wyniki finansowe sektora bankowego znacznie pogorszyły się w ostatnim roku, a na przestrzeni badanego okresu są także dowodem na zwiększającą się konkurencję w polskim sektorze finansowym i znacznie trudniejsze warunki działalności sektora bankowego spowodowane kryzysem finansowym w latach 2007/08 oraz zaostrzonymi wymogami określonymi przez władze sprawujące nadzór nad rynkiem bankowym.

4. Analiza rentowności wybranych banków komercyjnych

Do analizy rentowności banków wybrano te banki komercyjne, które pod względem wartości aktywów ogółem w 2014 r. zajmowały pierwszych pięć miejsc oraz te, dla których udało się w bazach danych i raportach uzyskać dane finansowe w 2015 r. (tab. 2). Łączne aktywa badanych banków stanowiły około 65% aktywów ogółem banków komercyjnych w 2014 r.

Tab. 2. Analizowana lista banków

Nazwa banku	Aktywa w 2014 r. w mln zł
PKO BP S.A.	243 760,5
Bank Pekao S.A.	164 322,8
BZ WBK S.A.	121 607,4
mBank S.A.	113 603,5
ING BSK S.A.	96 742,4
Bank Millennium S.A.	60 484,1
Bank Handlowy S.A.	49 603,3
Bank BPH S.A.	30 715,6
BOŚ S.A.	19 474,2
Łączne aktywa	900 313,9

Źródło: opracowanie własne.

Wskaźnik ROS w wielu bankach wzrastał, tylko w nielicznych był albo na tym samym poziomie, albo nieznacznie się zmniejszył (rys. 1). Przykładowo Pekao S.A. zanotował spadek z 29,11% w 2008 r. do 27,57% w 2015 r., PKO BP S.A. z 23,7% w 2008 r. do 19,2% w 2015 r. Bank Millennium S.A., mBank S.A., ING BSK S.A.,

BZ WBK S.A. i Bank Handlowy S.A. natomiast powiększyły dość znacząco rentowność sprzedaży ROS (tab. 3).

Tab. 3. Wskaźniki ROS dla wybranych banków w latach 2008–2015

Bank/Lata	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bank Handlowy S.A.	19,52%	17,33%	24,68%	24,58%	29,68%	31,48%	34,60%	26,36%
BOŚ S.A.	0,92%	1,92%	6,58%	5,88%	5,12%	6,49%	6,44%	-4,66%
Bank BPH S.A.	12,22%	1,65%	-4,51%	7,14%	9,60%	13,26%	6,69%	-21,38%
BZ WBK S.A.	18,26%	20,52%	20,28%	23,37%	24,64%	21,50%	26,69%	25,13%
ING BSK S.A.	10,33%	13,69%	17,29%	19,64%	15,57%	19,37%	21,99%	23,32%
mBank S.A.	18,74%	1,38%	12,07%	21,61%	21,02%	20,65%	22,46%	24,76%
Bank Millennium S.A.	14,80%	2,65%	10,67%	12,36%	11,67%	14,47%	18,52%	23,99%
Bank Pekao S.A.	29,11%	24,70%	26,66%	26,98%	25,76%	28,57%	28,91%	27,57%
PKO BP S.A.	23,76%	19,09%	23,23%	25,02%	21,18%	22,16%	21,91%	19,20%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy danych EMIS wykonanej przez NOTORIA S.A.

Znaczną stratę zanotowały w 2015 r. Bank BPH S.A. (ROS=-21,38%) i BOŚ S.A. (ROS=-4,15%), który w całym badanym okresie miał relatywnie najniższą rentowność przychodów. Najwyższą rentowność przychodów (ROS) wśród badanych banków w analizowanym okresie miał Bank Handlowy S.A. i Pekao S.A. Średnia w całym okresie wynosiła odpowiednio 27,18% i 26,03%, przy małym odchyleniu standardowym wynoszącym 1,47% i 5,46% (tab. 4).

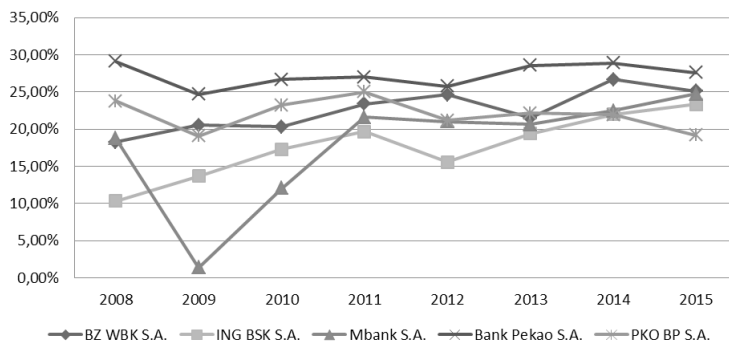
Tab. 4. Średnie wskaźników ROS dla wybranych banków w latach 2008–2015

Bank/Wynik	Min	Maks	Śr	Mediana	Odchylenie
Bank Handlowy w Warszawie S.A.	17,33%	34,60%	26,03%	25,52%	5,46%
BOŚ S.A.	-4,66%	6,58%	3,58%	5,50%	3,73%
Bank BPH S.A.	-21,38%	13,26%	3,08%	6,91%	10,71%
BZ WBK S.A.	18,26%	26,69%	22,55%	22,44%	2,68%
ING BSK S.A.	10,33%	23,32%	17,65%	18,33%	4,06%
mBank S.A.	1,38%	24,76%	17,84%	20,84%	7,13%
Bank Millennium S.A.	2,65%	23,99%	13,64%	13,41%	5,79%
Bank Pekao S.A.	24,70%	29,11%	27,28%	27,27%	1,47%
PKO BP S.A.	19,09%	25,02%	21,94%	22,03%	1,96%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy danych EMIS wykonanej przez NOTORIA S.A.

Bardzo dobrym wynikiem w zakresie ROS mogą pochwalić się BZWBK S.A. i PKO BP S.A., dla których średnia rentowność przychodów w badanych latach wynosiła odpowiednio 22,55% i 21,94%, przy odchyleniu wynoszącym 2,68% i 1,96% (tab. 4). Wymienione banki charakteryzuje silna i stabilna pozycja w zakresie rentowności przychodów, a ich działalność jest obciążona mniejszą zmiennością i związanym z tym ryzykiem. Na drugim skrajnym biegunie plasują się Bank BPH S.A. i BOŚ S.A. z najniższymi średnimi rentownościami ROS wynoszącymi odpowiednio 3,08% i 3,58% oraz największym odchyleniem standardowym dla BPH S.A.

(10,71%). Pozostałe banki, tj. ING BSK S.A., mBank S.A. oraz Bank Millennium S.A., należą do grupy „średniaków” pod względem rentowności przychodów.

Rys. 1. Przebieg wskaźnika ROS dla wybranych banków w latach 2008–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy danych EMIS wykonanej przez NOTORIA S.A.

Analizując rentowność aktywów (ROA), należy stwierdzić, że banki ING BSK S.A. oraz Millennium podwyższyły wskaźnik ROA (ING BSK S.A. z 0,66% w 2008 r. do 1,07% w 2015 r., a Millennium S.A. z 1,08% w 2008 r. do 1,23% w 2015) (rys. 2). *Status quo*, w zasadzie z minimalnymi spadkami ROA, zachowały BZ WBK S.A. z 1,48% w 2008 r. do 1,40% w 2015 r., mBank S.A. z 1,23% w 2008 r. do 1,07% w 2015 r. i Bank Handlowy S.A. z 1,57% w 2008 r. do 1,25% w 2015 r. Ujemny wskaźnik ROA w 2015 r. odnotował Bank BPH S.A. i BOŚ S.A., odpowiednio -0,98% i -0,19% w 2015 r. Pozostałe banki, tj. Pekao S.A. i PKO BP S.A., odnotowały prawie dwukrotny spadek ROA w 2015 r. w porównaniu do 2008 r. (tab. 5).

Tab. 5. Wskaźniki ROA dla wybranych banków latach 2008–2015

Bank/Lata	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bank Handlowy S.A.	1,57%	1,44%	2,04%	1,74%	2,35%	2,08%	1,96%	1,25%
BOŚ S.A.	0,06%	0,11%	0,36%	0,38%	0,33%	0,33%	0,31%	-0,19%
Bank BPH S.A.	1,20%	0,16%	-0,40%	0,57%	0,75%	0,90%	0,40%	-0,98%
BZ WBK S.A.	1,48%	1,90%	1,76%	1,96%	2,31%	1,56%	1,64%	1,40%
ING BSK S.A.	0,66%	0,97%	1,09%	1,30%	1,01%	1,10%	1,10%	1,07%
mBank S.A.	1,15%	0,08%	0,62%	1,14%	1,22%	1,07%	1,03%	1,07%
Bank Millennium S.A.	1,08%	0,19%	0,70%	0,84%	0,86%	0,88%	1,02%	1,23%
Bank Pekao S.A.	2,61%	1,94%	1,96%	1,98%	1,99%	1,80%	1,62%	1,38%
PKO BP S.A.	2,20%	1,58%	1,98%	2,10%	1,88%	1,65%	1,26%	0,98%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy danych EMIS wykonanej przez NOTORIA S.A.

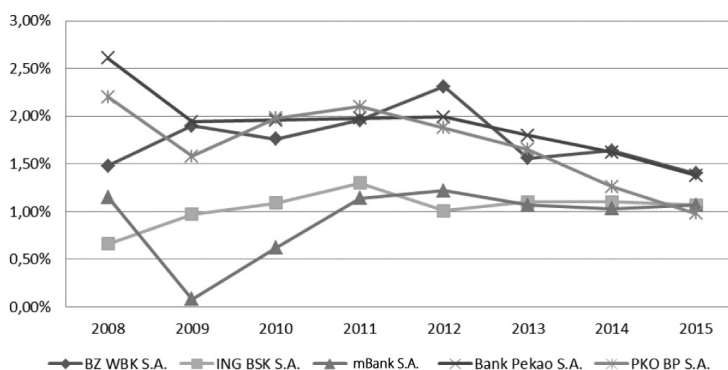
Największą średnią wskaźnika ROA w badanym okresie wykazał się Pekao S.A., Bank Handlowy S.A., PKO BP S.A. i BZ WBK S.A., jednocześnie przy umiarkowanym odchyleniu standardowym (tab. 6).

Tab. 6. Średnie wskaźników ROA dla wybranych banków w latach 2008–2015

Bank/Wynik	Min	Maks	Śr	Mediana	Odchylenie
Bank Handlowy w Warszawie S.A.	1,25%	2,35%	1,80%	1,85%	0,34%
BOŚ S.A.	-0,19%	0,38%	0,21%	0,32%	0,19%
Bank BPH S.A.	-0,98%	1,20%	0,33%	0,49%	0,67%
BZ WBK S.A.	1,40%	2,31%	1,75%	1,70%	0,28%
ING BSK S.A.	0,66%	1,30%	1,04%	1,08%	0,17%
mBank S.A.	0,08%	1,22%	0,92%	1,07%	0,36%
Bank Millennium S.A.	0,19%	1,23%	0,85%	0,87%	0,29%
Bank Pekao S.A.	1,38%	2,61%	1,91%	1,95%	0,33%
PKO BP S.A.	0,98%	2,20%	1,70%	1,77%	0,40%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy danych EMIS wykonanej przez NOTORIA S.A.

Stosunkowo niski wskaźnik średni ROA odnotował mBank S.A. i Millennium S.A., w których ROA po kryzysie w 2009 i 2010 r. znacznie spadł. Dużą zmienność ROA odnotował w badanym okresie BPH S.A. oraz PKO BP S.A.

Rys. 2. Przebieg wskaźnika ROA dla wybranych banków w latach 2008–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy danych EMIS wykonanej przez NOTORIA S.A.

W analizowanych latach 2008–2015 widoczny jest spadek rentowności kapitałów własnych (ROE) w wielu bankach (rys. 3). I tak np. w PKO BP S.A. wskaźnik ROE zmniejszył się z 21,3% w 2008 r. do 8,51% w 2015 r., w Pekao S.A. z 21,4% w 2008 r. do 10,05% w 2015 r., w BZWBK S.A. z 18,3% w 2008 r. do 9,36% w 2015 r. (tab. 7). Najmniejszy spadek odnotowały ING BSK S.A. i Bank Handlowy S.A., odpowiednio z 11,20% i 11,66% w 2008 r. do 10,78% i 9,14% w 2015 r.

Tab. 7. Wskaźniki ROE dla wybranych banków w latach 2008–2015

Bank/Lata	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bank Handlowy S.A.	11,66%	8,56%	11,65%	11,35%	13,74%	12,94%	13,22%	9,14%
BOŚ S.A.	0,76%	1,56%	5,23%	5,30%	3,90%	4,25%	4,02%	-2,75%
Bank BPH S.A.	12,51%	1,64%	-4,37%	5,88%	6,67%	7,15%	2,96%	-7,73%

Bank/Lata	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BZ WBK S.A.	18,30%	18,00%	15,01%	16,98%	16,51%	11,86%	11,66%	9,39%
ING BSK S.A.	11,20%	12,35%	12,91%	14,50%	9,62%	11,05%	10,42%	10,87%
mBank S.A.	22,89%	1,50%	7,93%	14,01%	13,16%	11,18%	11,43%	10,64%
Bank Millennium S.A.	20,18%	3,34%	8,41%	9,75%	10,06%	9,98%	11,59%	12,94%
Bank Pekao S.A.	21,49%	13,70%	12,87%	13,59%	12,88%	12,25%	11,38%	10,05%
PKO BP S.A.	21,30%	12,05%	15,62%	17,34%	14,70%	12,88%	11,16%	8,51%

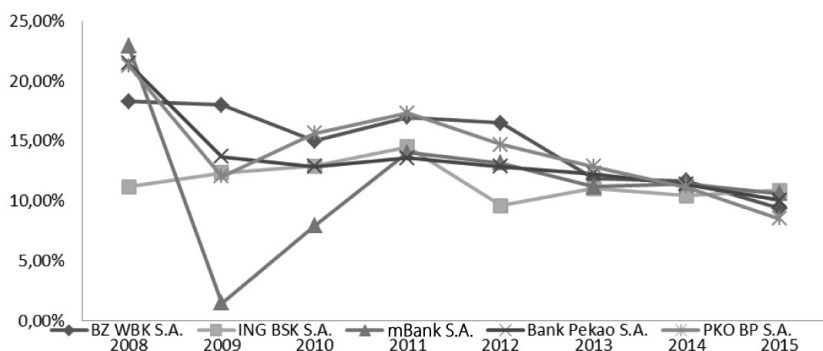
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy danych EMIS wykonanej przez NOTORIA S.A.

Najwyższą średnią rentowność kapitałów własnych w badanym okresie osiągnęły BZWBK S.A. i PKO BP S.A., odpowiednio 14,71% i 145,2%, przy małej zmienności (odchylenie standardowe wyniosło 3,12% i 3,72%) (tab. 8).

Tab. 8. Średnie wskaźniki ROE dla wybranych banków w latach 2008–2015

Bank/Wynik	Min	Maks	Śr	Mediana	Odchylenie
Bank Handlowy w Warszawie S.A.	8,56%	13,74%	11,53%	11,66%	1,74%
BOŚ S.A.	-2,75%	5,30%	2,78%	3,96%	2,58%
Bank BPH S.A.	-7,73%	12,51%	3,09%	4,42%	6,13%
BZ WBK S.A.	9,39%	18,30%	14,71%	15,76%	3,12%
ING BSK S.A.	9,62%	14,50%	11,62%	11,13%	1,46%
mBank S.A.	1,50%	22,89%	11,59%	11,31%	5,62%
Bank Millennium S.A.	3,34%	20,18%	10,78%	10,02%	4,43%
Bank Pekao S.A.	10,05%	21,49%	13,53%	12,88%	3,21%
PKO BP S.A.	8,51%	21,30%	14,20%	13,79%	3,72%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy danych EMIS wykonanej przez NOTORIA S.A.

Rys. 3. Przebieg wskaźnika ROE dla wybranych banków w latach 2008–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy danych EMIS wykonanej przez NOTORIA S.A.

Najniższą średnią rentowność ROE odnotowały banki: BOŚ S.A. (2,78%) i BPH S.A. (3,09%), które również najbardziej obniżyły swoją rentowność kapitałów własnych po kryzysie w latach 2008–2010.

Podsumowanie

Celem artykułu była analiza rentowności banków – podmiotów zasilających finansowo gospodarkę. Rentowność jest jedną z najważniejszych kategorii finansowych, która warunkuje funkcjonowanie i rozwój pojedynczych podmiotów gospodarczych, a w skali makroekonomicznej jest motorem rozwoju poszczególnych sektorów oraz całej gospodarki. Analizę rentowności banku przeprowadza się za pomocą wskaźników rentowności, które stanowią najważniejszą grupę wskaźników finansowych wykorzystywanych do oceny kondycji banku.

Pomimo ogólnosiwiatowego kryzysu finansowego i związanych z tym niestabilnych warunków działania oraz wzrastającej konkurencji, sektor bankowy w Polsce, a w szczególności banki komercyjne, w trudnym okresie 2007–2014 uzyskał rekordowy wynik finansowy netto, natomiast wskaźniki rentowności uległy nieznacznemu pogorszeniu. Znaczne pogorszenie rentowności banków komercyjnych (wynik finansowy netto zmniejszył się o ponad 4 mld zł, tj. o około 28%) miało miejsce w 2015 r., głównie z powodu obciążeń związanych z BFG.

Spośród badanych banków komercyjnych w zakresie rentowności przychodów (ROS) najlepsze wyniki uzyskały banki: Pekao S.A., Bank Handlowy S.A., BZ WBK S.A. i mBank S.A. Generalnie wskaźnik ROS w wielu bankach wzrastał, tylko w nielicznych był albo na tym samym poziomie, albo nieznacznie się zmniejszył.

Podsumowując analizę wskaźnika rentowności aktywów (ROA), należy stwierdzić, że ING BSK S.A. i Bank Millennium S.A. podwyższyły wskaźnik ROA w badanym okresie. Najgorszy wskaźnik ROA w analizowanym okresie osiągnęły banki: BOŚ S.A. i BPH S.A. Ponad dwukrotny spadek ROA odnotował PKO BP S.A., a trochę mniejszy Pekao S.A.

W analizowanych latach 2008–2015 widoczny jest znaczny spadek rentowności kapitałów własnych (ROE) w wielu bankach, co było spowodowane wzrostem wartości kapitałów własnych w wyniku decyzji regulatorów sektora bankowego (KNF). Tylko ING BSK S.A. i Bank Handlowy w zasadzie utrzymały *status quo* we wskaźniku ROE.

Bibliografia

- Gabrusiewicz W., *Podstawy analizy finansowej*, PWE, Warszawa 2002.
- Gąsiorkiewicz L., *Analiza finansowa banków i zakładów ubezpieczeń*, Oficyna Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2015.
- Kopiński A., *Analiza finansowa banku*, PWE, Warszawa 2008.
- Kopiński A., *Analiza rentowności banku w aspekcie ryzyka*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2007, nr 1175.
- Kopiński A., *Wskaźnikowa ocena rentowności banku*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2005, nr 1085.
- Kreczmańska-Gigol K., *Podstawy tworzenia planu finansowego banku*, Wydawnictwo Twigger, Warszawa 2003.

Kulińska-Sadłocha E., *Controlling w banku*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.

Nowak E., *Analiza sprawozdań finansowych*, PWE, Warszawa 2005.

Porębski D., *Macierz opłacalności biznesu i model Gordona – zastosowanie w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, [w:] M. Jabłoński (red.), *Współczesne trendy i wyzwania w zarządzaniu wartością przedsiębiorstw*, Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Dąbrowa Górnicza 2014.

Profitability Analysis of the Selected Commercial Banks in Poland

This article discusses the concept of profitability and methods of profitability analysis of a bank. Based on statistical data, the article provides evidence of a significant role of commercial banks in the Polish banking sector. The article also presents results of the analysis of selected, big commercial banks in Poland in the period from 2008 to 2015.

Analiza rentowności wybranych banków komercyjnych w Polsce

W artykule przedstawiono pojęcie rentowności i sposoby analizy rentowności banków. Następnie na podstawie danych statystycznych zwrócono uwagę na znaczącą rolę banków komercyjnych w sektorze bankowym w Polsce. W dalszej części zaprezentowano wyniki analizy wybranych największych banków komercyjnych w Polsce w latach 2008–2015.